

Koyunculuk Üretim Faaliyetinde Cinsiyete Göre Aile İşgücü Kullanımı: Isparta İli Örneği

Ashı DALGIÇ*

Vecdi DEMİRCAN

Süleyman Demirel Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Isparta
*Sorumlu yazar: aslidlgc07@gmail.com

Geliş tarihi:18/07/2018, Yayına kabul tarihi:06/11/2018

Özet: Bu çalışmada, Isparta ilinde koyunculuk üretim faaliyetinde bulunan işletmelerde cinsiyete göre aile işgücü kullanımının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın ana materyalini, Isparta ilinde koyunculuk üretim faaliyetinde bulunan işletmelerden anket yöntemi ile elde edilen veriler oluşturmuştur. Anket uygulanan işletme sayısının belirlenmesinde tabakalı örnekleme yöntemlerinden Neyman Yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanılmasında sonuca ana kitleyi temsil edecek işletme sayısı 80 olarak hesaplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre işletme başına çalışan aile nüfusu 4.23 kişi olup, bunun % 55.03'ünü erkek ve %44.97'sini kadınlar oluşturmuştur. İşletmelerde ortalama aile işgücü kullanımı 11.99 saat/gün olup, bunun % 60.80'i erkek ve % 39.20'si kadınlara ait olduğu belirlenmiştir. Aile işgücünün günlük çalışma süresinin yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde 25-49 yaş grubundaki erkek ve kadınların diğer yaş gruplarına göre daha fazla çalıştıkları belirlenmiştir. Bu yaş grubundaki erkeklerin ve kadınların çalışma sürelerinin oranı %50.89 ve %59.57 olarak bulunmuştur. İşletmelerde erkeklerin daha yoğun olarak çalıştıkları faaliyetlerin; otlatma (%76.94), ürün satışı (%84.90), kırkım ve banyo (%79.76), koyun ve kuzu satışı (%100.00), ilaç verme ve aşı yapma (%65.08) olduğu saptanmıştır. Kadınların daha yoğun çalıştıkları faaliyetlerin; yemleme (%67.68), sağım (%100.00), süt ürünleri yapımı (%100.00), ağıl temizliği (%56.76) ve kuzulama (%51.66) olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Koyunculuk, aile işgücü, cinsiyet

The Use of Family Labor by Gender of Sheep Farms: A Case Study of Isparta Province in Turkey

Abstract: In this study, it was aimed to determine the use of family labor by gender of sheep farms in Isparta province in Turkey. The main material of the study consisted of the data obtained from surveys, which were conducted by face-to face interviews with sheep farms in Isparta province. Neyman Method from among the stratified random sampling methods was used for determining the number of farms to be included in the survey. As a result of this method, the number of farms that for representing the population was calculated as 80. As a result of the research, it was determined that the active family labor was 4.23 persons per farm. 55.03 % of active family labor was male and 44.97 % was female. The average family labor use in farms was 11.99 hours /day. It was determined that 60.80% of used family labor was male and 39.20% was female. When the daily working time of the family labor was examined according to age groups, it is determined that the men and women in the 25-49 age group work more than the other age groups. It was found that the proportion of working time for males and females in this age group were 50.89 % and 59.57 % respectively. Activities that male more interested in farms were grazing (76.94 %), product sale (84.90 %), shearing and bathing (79.76 %), sheep and lamb sale (100.00 %), medication and vaccination (65.08 %). Activities that female more interested in farms were feeding (67.68 %), milking (100.00 %), dairy product make (100.00 %), barn cleaning (56.76 %) and lambing (51.66 %).

Key words: Sheep farming, family labor, gender

Giriş

Koyun insanın ilk evcilleştirdiği hayvanlardan biridir. İnsanoğlu ihtiyaçları doğrultusunda (et, süt ve yapağı) koyunları seçerek ve bunları birleştirerek koyun tiplerini ve daha sonraları koyun ırklarını oluşturmuştur. Koyunculuk uzun yıllardan bu yana insanlar için önemli bir üretim faaliyeti olmuştur. Koyun yetiştiriciliği ile et, süt, yapağı ve deri gibi temel insan ihtiyaçlarının karşılanmasına katkıda bulunan önemli bir hayvansal üretim faaliyetidir. (Kaymakçı, 2006).

Ayrıca büyükbaş hayvanların yaralanmadığı entansif bitkisel üretime uygun olmayan alanları ve verimsiz meraları kullanabilmesi açısından bir avantaj olarak görülmektedir. Böylece, koyunculuk faaliyeti küçük ölçekli ve düşük sermaye birikimine sahip işletmelere işgücünü değerlendirme olanağı tanımaktadır (Nix, 1988). Ayrıca koyunculuk kırsal alandan kentsel alana göçün hafifletilmesine katkıda bulunması bakımından da önemli bir fonksiyonu yerine getirmektedir (Yıldırım ve Şahin, 2006).

Koyun yetiştiriciliği neredeyse tüm dünya ülkelerine yayılmış durumda ve birçok ülkede önde gelen üretim faaliyeti olarak dikkati çekmektedir. Bakım ve beslemesinin kolay olması, insanlara çok yönlü yarar sağlaması ve olumsuz faktörlere karşı kanaatkâr bir hayvan olması ile koyun, diğer hayvanlara oranlara fazla çoğalarak dünyanın hemen bütün ülkelerine yayılma şansına sahip olmuştur (Kaymakçı, 2006).

Dünya koyun varlığı 2016 yılı itibariye yaklaşık 1.2 milyar baştır. Ülkelerin dünya koyun varlığı içindeki payı incelendiğinde ilk 3 sırada Çin (%13.8), Avustralya (%5.8) ve Hindistan (%5.4) gelmektedir. Türkiye ise 2000 yılından 2016 yılına göre %4.14'lük bir artışla yaklaşık 32 milyon baş koyun varlığı ile dünyada 8. sırada yer almaktadır (FAO, 2018). Türkiye'de koyun varlığının toplam küçükbaş hayvan varlığındaki payı ise %75'dir. İllerin toplam koyun varlığı içindeki paylarını incelediğimizde, en fazla koyun varlığına sahip olan iller Van (%7.5), Şanlıurfa (%5.1) ve Konya (%4.8) olduğu görülmektedir. Isparta ilindeki koyun varlığı 2000 yılında

134 516 iken, yaklaşık %96'lık artış göstererek 2016 yılında 263 843 başa ulaşmıştır (TUİK, 2018).

Çalışmanın yürütüldüğü Isparta ilinde son yıllarda koyun varlığında önemli artışlar olmuştur. Bu çalışmada Isparta ilinde koyunculuk faaliyetinde bulunan işletmelerin cinsiyete göre aile işgücü kullanımının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışmada, işletmelerin genel özellikleri, yaş gruplarına göre çalışan aile nüfusu ve işgücü kullanımı, koyunculuk faaliyet takvimi ve koyun yetiştiriciliğinde faaliyetlere ve cinsiyete göre işgücü kullanımı tespit edilmiştir.

Materyal ve Yöntem

Çalışmanın ana materyalini, Isparta ilinde koyunculuk faaliyetinde bulunan işletmelerden anket yöntemi ile elde edilen orijinal nitelikli veriler oluşturmuştur. Bunun yanı sıra konu ile ilgili çeşitli kişi ve kuruluşlar tarafından yapılan benzer çalışmalardan, raporlardan ve istatistiklerden de yararlanılmıştır. Anket verileri 2017 yılı üretim dönemini kapsamaktadır.

Isparta İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği kayıtlarından elde edilen bilgiler doğrultusunda koyunculuk faaliyetinin yoğun olarak yapıldığı Merkez, Yalvaç ve Şarkikaraağaç ilçeleri gayeli olarak seçilmiştir. Bu ilçelerde araştırmanın amacına uygun olan tüm koyunculuk işletmeleri araştırmanın popülasyonunu oluşturmuştur. Araştırma alanı olarak seçilen ilçeler TUİK verilerine göre koyun varlığı bakımından Isparta ili toplam koyun varlığının yaklaşık %67'sini oluşturmaktadır. Bu nedenle araştırma bölgesi, Isparta ilinde koyunculuk faaliyetinde bulunan tarım işletmelerini temsil edebilecek nitelikleri taşıdığı söylenebilir.

Anket uygulanan örnek sayısının belirlenmesinde tabakalı örnekleme yöntemlerinden Neyman Yöntemi kullanılmıştır (Yamane, 2001). Örnek sayısı 1 nolu eşitlik yardımıyla hesaplanmıştır.

$$n = \frac{(\sum NhSh)^2}{N^2 D^2 + \sum Nh Sh^2} \quad (1)$$

Formülde:

n: Örnek hacmini,

N: Ana kitledeki toplam birim sayısını,

Nh: h. Tabakadaki birim sayısını,

Sh: h. Tabakanın standart sapmasını

Sh² : h. tabakanın varyansını,

D: d / z

d: Ana kitle ortalamasından ($\bar{X}=136.10$) izin verilen hata miktarını, (ortalamadan % 5 sapma)

z: İzin verilen güvenlik sınırının dağılım tablosundaki değerini (% 95 güven sınırı için 1.96) göstermektedir.

Eşitlik 1 kullanılarak ana kitleyi temsil eden örnek sayısı 80 olarak hesaplanmıştır.

Bulgular ve Tartışma

İşletmelerin genel özellikleri

Koyunculuk faaliyetinde bulunan işletmeler ile ilgili genel bilgiler Çizelge 1'de verilmiştir. Koyunculuk faaliyetinde bulunan üreticilerin yaş ortalaması 47.54 yıl, eğitim durumu 5.80 yıl ve koyun yetiştiriciliğindeki deneyimleri 23.05 yıl olarak saptanmıştır. (Yılmaz vd, 2014) tarafından yapılan benzer bir çalışmada işletmecilerin yaş ortalamasını 50.51 yıl, eğitim durumunu 5.18 yıl ve keçi yetiştiriciliğindeki deneyimlerini 25.33 yıl olarak tespit edilmiştir. İşletmelerin ortalama koyun varlığı 183.49 baş (17.58 BBHB) ve işletme başına ortalama işlenen arazi varlığı 50.24 da olarak saptanmıştır. Yem bitkileri ekim alanı ortalama 46.38 da olup bunun, %35.68'ini arpa, %27.60'ını buğday ve %13.93'ünü fiğ oluşturduğu belirlenmiştir. İncelenen üreticilerin %27.50'sinin koyunculuk faaliyeti için kredi kullandığı, %40'ının kooperatif ve %93.75'inin Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiricileri Birliği üyeliği bulunduğu tespit edilmiştir. İşletmelerde toplam işgücü kullanımı 12.80 saat/gün olup bunun % 93.67'sini aile işgücü oluşturmuştur.

Yaş gruplarına göre çalışan aile nüfusu ve işgücü kullanımı

Ailedeki birey sayısı, yaş ve cinsiyet dağılımı, üretimdeki işgücü girdisini etkilemektedir (Handayani, Ralph, Brown ve

Nolan, 1993). İşletmelerde yaş gruplarına göre çalışan aile nüfusu ve işgücü kullanımı Çizelge 2'de verilmiştir. İşletme başına ortalama çalışan nüfus miktarı 4.23 kişi olup bunun %55.03'ü erkek ve %44.97'si kadın nüfusu oluşturmuştur. Çalışan aile nüfusunun büyük bir çoğunluğunun 25-49 yaş grubunda (%45.56) yer aldığı belirlenmiştir. İşletmelerde ortalama aile işgücü kullanımı 11.99 saat/gün olup, bunun % 60.80'inin erkeklere ve % 39.20'sinin kadınlara ait olduğu tespit edilmiştir. Aile işgücü kullanım oranının en yüksek 25-49 yaş grubunda (%54.31) yer aldığı tespit edilmiştir. 14≤ yaş grubunun toplam aile işgücü kullanımı içerisindeki payı %1.78 olarak hesaplanmıştır. Bu gruba dâhil olan çocukların daha çok anne ve babalarına yardım amaçlı çalıştıkları tespit edilmiştir.

Isparta ilinde yapılan bir çalışmada işletmelerin ortalama aile işgücü kullanımı 14.70 gün/saat olup bunun %55.99'u erkek işgücüne ait iken, %44.01'i kadın işgücüne ait olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada 15-49 yaş grubunun toplam aile işgücü kullanımı içindeki payının %65.38 olduğu saptanmıştır (Yılmaz vd., 2014). Adana ilinde yapılan bir çalışmada küçükbaş hayvancılık işletmelerinde ortalama işgücü kullanımının 12.6 saat/gün olduğu ve bu sürenin yaklaşık %22'sinin kadınlara ait olduğu belirlenmiştir (Budak vd., 2005).

Koyunculuk faaliyeti takvimi

Genel olarak Türkiye'de koyunculuk işletmelerinde koyunların besin maddesi ihtiyaçları, ilkbahar, yaz ve sonbahar mevsimlerinde büyük ölçüde otlatmaya dayanmaktadır (Kaymakçı, 2006). Koyun yetiştiriciliğinde bulunan işletmelerin çalışma takvimi Çizelge 3'te verilmiştir. İncelenen işletmelerde koyunlar yaklaşık sekiz ay boyunca nisan ayının başından Kasım ayı sonuna kadar merada ve anızda otlatılmaktadır. Ancak daha çok merada otlatmanın yaygın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Aralık-Mart ayları arasında havanın güneşli olduğu zamanlarda da koyunlar işletmeye yakın alanlarda otlatılmaya çıkarıldığı saptanmıştır.

Çizelge 1. Koyun yetiştiriciliğinde bulunan işletmelerin genel özellikleri
 Table 1. Average scores of general characteristics of in sheep farming

Özellikler <i>Indicators</i>	Ortalama <i>Avarege</i>
Çiftçinin yaşı (yıl) <i>Farmer's age (years)</i>	47.54
Çiftçinin eğitim durumu (yıl) <i>Farmer's education (years)</i>	5.80
Koyunculuk faaliyet deneyimi (yıl) <i>Sheep farming experience (years)</i>	23.05
Koyun (baş) <i>Sheep (head)</i>	183.49
Koyun (BBHB) <i>Sheep (AU)</i>	17.58
İşlenen alan (da) <i>Arable land (decare)</i>	50.24
Yem bitkileri ekim alanı (da) <i>Forage crops cultivation area (decare)</i>	46.38
Kredi kullanım oranı (%) <i>Used credit (%)</i>	27.50
Kooperatife üyelik (%) <i>Membership of cooperatives(%)</i>	40.00
Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiricileri Birliği'ne üyelik (%) <i>Membership of Sheep and Goat Breeders' Association (%)</i>	93.75
Toplam işgücü kullanımı (saat/gün) <i>Total labor use (hour/daily)</i>	12.80
Aile işgücü kullanımı (%) <i>Family labor use (%)</i>	93.67
Yabancı işgücü kullanımı (%) <i>Foreign labor use (%)</i>	6.33

Yemleme faaliyeti, koyunların ağıla geldiği Aralık- Mart ayları arasında yaklaşık 4 ay boyunca yapıldığı belirlenmiştir. Bu dönemlerde üreme zamanı olduğu için ek yemleme (flushing) yapılmaktadır. Sağım işlemi kuzuların süttten ayrıldığı Mayıs-Ağustos ayları arasında yaklaşık 4 ay boyunca yapıldığı tespit edilmiştir. Sağım işlemine bağlı olarak süt ürünleri yapımı ve süt ürünleri satışının da bu aylarda gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Kırkım, genel bir ilke olarak gömlekteki yağlıtının çözülmeye başladığı dönemde yapılmaktadır. Buna göre kırkım zamanı bu yörede Haziran- Temmuz aylarında kırkım adı verilen özel bir makasla veya kırkım makinesiyle imece usulü ile yapıldığı saptanmıştır. Burdur ilinde yapılan bir çalışmada kırkım işlemini, işletmelerin % 76.3'ü haziran ayında, %11.3'ü Haziran-Temmuz aylarında ve % 0.5'i de Ağustos ayında yaptığı belirlenmiştir (Bilginturan, 2008). Kırkım işleminden hemen sonra koyunlar ilaçlı sudan geçirilerek banyo yaptırıldığı tespit edilmiştir. Böylece dış parazitlerden arınması sağlanmaktadır.

Koyun ve kuzu satışları yoğun olarak Nisan-Ağustos ayları arasında yapılmaktadır. Çalışmanın yürütüldüğü dönemde Ağustos ayı kurban bayramına denk geldiği için yoğun bir kuzu satışı olduğu tespit edilmiştir. Ağıl temizliği, koyunların ağılda bulunduğu Aralık- Mart ayları arasında yapılmaktadır. İşletmeler arasında ağıl temizliği işlemi farklılık gösterebilmektedir. Nitekim bazı işletmeler ağıl temizliğini belirtilen aylarda her gün süpürerek, bazı işletmeler kürek yardımıyla haftada bir veya ayda bir kez kazıyarak, bazı işletmelerde yılda bir kez mart ayının sonunda meraya çıkmadan önce traktöre bağlı aletlerle kazıyarak yapmaktadırlar. Hastalıklara karşı ilaç verme ve aşı uygulama işlemleri Nisan, Mayıs ve Eylül, Ekim aylarında, genellikle yılda altı kez yapılmaktadır. Kuzulama zamanı yılda bir kez olmaz üzere Aralık-Şubat ayları arasında yoğun olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Çizelge 2. Yaş gruplarına göre çalışan aile nüfusu ve işgücü kullanımı
 Table 2. Population of working family and labor use by age groups

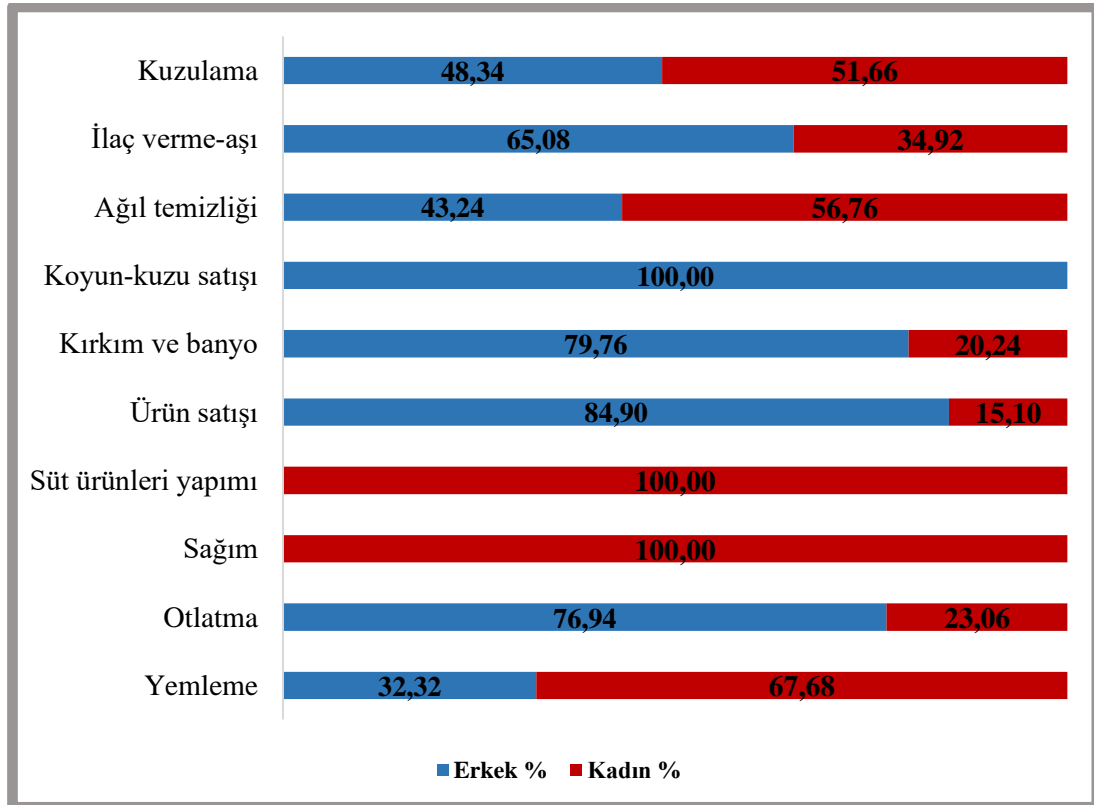
Yaş grupları Age groups	Yaş gruplarına göre çalışan aile nüfusu (kişi) Population of working family by age groups (person)						Yaş gruplarına göre aile işgücü kullanımı (saat/gün) Family labor use by age groups (hour/daily)					
	Erkek Male		Kadın Female		Toplam Total		Erkek Male		Kadın Female		Toplam Total	
	Kişi Person	%	Kişi Person	%	Kişi Person	%	Kişi Person	%	Kişi Person	%	Kişi Person	%
≤14	0.08	54.55	0.06	45.45	0.14	3.25	0.14	65.23	0.07	34.77	0.21	1.78
15-24	0.44	56.45	0.34	43.55	0.78	18.34	0.60	68.79	0.27	31.21	0.88	7.31
25-49	1.03	53.25	0.90	46.75	1.93	45.56	3.71	57.04	2.80	42.96	6.51	54.31
50-64	0.54	53.75	0.46	46.25	1.00	23.67	2.30	61.86	1.42	38.14	3.71	30.98
65+	0.25	64.52	0.14	35.48	0.39	9.17	0.54	79.58	0.14	20.42	0.67	5.61
Toplam/ortalama Total/average	2.33	55.03	1.90	44.97	4.23	100.00	7.29	60.80	4.70	39.20	11.99	100.00

Çizelge 3. Koyunculuk faaliyet takvimi
Table 3. Sheep farming work programme

Faaliyetler <i>Activities</i>	Süre/yıl <i>Duration/year</i>	Oca <i>Jan</i>	Şub <i>Feb</i>	Mar <i>Mar</i>	Nis <i>Apr</i>	May <i>May</i>	Haz <i>Jun</i>	Tem <i>Jul</i>	Ağu <i>Aug</i>	Eyl <i>Sep</i>	Eki <i>Oct</i>	Kas <i>Nov</i>	Ara <i>Dec</i>
Yemleme <i>Feeding</i>	4 ay <i>4 months</i>	✓	✓	✓									✓
Otlatma <i>Grazing</i>	8 ay <i>8 months</i>				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Sağım <i>Milking</i>	4 ay <i>4 months</i>					✓	✓	✓	✓				
Süt ürünleri yapımı <i>Dairy product make</i>	4 ay <i>4 months</i>					✓	✓	✓	✓				
Ürün satışı <i>Product sale</i>	4 ay <i>4 months</i>					✓	✓	✓	✓				
Kırkım ve banyo <i>Shearing and bathing</i>	1 kez <i>1 time</i>						✓	✓					
Koyun-kuzu satışı <i>Sheep and lamb sale</i>	3-4 kez <i>3-4 times</i>				✓	✓	✓	✓	✓				
Ağıl temizliği <i>Barn cleaning</i>	4 ay <i>4 months</i>	✓	✓	✓									✓
İlaç verme-aşı <i>Medication and vaccination</i>	6 kez <i>6 times</i>				✓	✓				✓	✓		
Kuzulama <i>Lambing</i>	1 kez <i>1 time</i>	✓	✓										✓

Çizelge 4. Faaliyetlere ve cinsiyete göre aile işgücü kullanımının dağılımı
 Table 4. Distribution of family labour force by activities and gender.

Faaliyetler Activities	Erkek Male		Kadın Female		Toplam Total	
	Saat/gün Hour/daily	%	Saat/gün Hour/daily	%	Saat/gün Hour/daily	%
Yemleme Feeding	0.59	32.32	1.24	67.68	1.83	15.31
Otlatma Grazing	4.82	76.94	1.44	23.06	6.27	52.28
Sağım Milking	0.00	0.00	0.53	100.00	0.53	4.41
Süt ürünleri yapımı Dairy product make	0.00	0.00	0.65	100.00	0.65	5.42
Ürün satışı Product sale	0.14	84.90	0.03	15.10	0.17	1.41
Kırkım ve banyo Shearing and bathing	0.70	79.76	0.18	20.24	0.88	7.34
Koyun-kuzu satışı Sheep and lamb sale	0.37	100.00	0.00	0.00	0.37	3.09
Ağıl temizliği Barn cleaning	0.19	43.24	0.25	56.76	0.44	3.68
İlaç verme-aşı Medication and vaccination	0.23	65.08	0.12	34.92	0.35	2.89
Kuzulama Lambing	0.24	48.34	0.26	51.66	0.50	4.16
Toplam Total	7.29	60.80	4.70	39.20	11.99	100.00

Şekil 1. Cinsiyet ve faaliyetlere göre aile işgücü dağılımı
 Figure 1. Distribution of family labor force by gender and activities

Koyunculuk faaliyetlerinde cinsiyete göre aile işgücü kullanımı

Koyunculuk faaliyetleri içerisinde; yemleme, otlatma, sağım, süt ürünleri yapımı, ürün satışı, kırkım ve banyo, koyun-kuzu satışı, ağıl temizliği, ilaç verme-aşı ve kuzulama yer almaktadır. İncelenen işletmelerin cinsiyet ve faaliyetlere göre aile işgücü kullanımı dağılımı Çizelge 4'te verilmiştir. İşletmelerde ortalama aile işgücü kullanımı daha önce belirtildiği gibi 11.99 saat/gün olup, bunun % 60.80'i erkek ve % 39.20'si kadınlara ait olduğu belirlenmiştir. Koyun yetiştiriciliğinde toplam aile işgücü kullanımı içinde, otlatmanın %52.28, yemlemenin %15.31, kırkım ve banyonun %7.34, süt ürünleri yapımının %5.42, sağımın %4.41, kuzulamanın %4.16, ağıl temizliğinin %3.68, koyun-kuzu satışının %3.09, ilaç verme-aşının %2.89 ve ürün satışının %1.41 pay aldıkları belirlenmiştir. Isparta ilinde yapılan bir çalışmada, keçi yetiştiriciliğinde ortalama aile işgücü kullanımının 14.70 saat/gün olduğu ve bunun %44.48'inin otlatma (anız ve mera), %12.15'inin yemleme ve %9.59'unun kırkım faaliyetine ait olduğu tespit edilmiştir (Yılmaz vd., 2014). İşletmelerde erkeklerin daha yoğun olarak çalıştıkları faaliyetlerin; otlatma (%76.94), ürün satışı (%84.90), kırkım ve banyo (%79.76), koyun ve kuzu satışı (%100.00), ilaç verme ve aşı yapma (%65.08) olduğu saptanmıştır. Kadınların daha yoğun çalıştıkları faaliyetlerin; yemleme (%67.68), sağım (%100.00), süt ürünleri yapımı (%100.00), ağıl temizliği (%56.76) ve kuzulama (%51.66) olduğu tespit edilmiştir (Şekil 1). Keçi yetiştiriciliği faaliyetlerinde cinsiyete göre aile işgücü kullanım oranının incelendiği bir çalışmada, merada otlatmanın %69.57'sinin, anızda otlamanın %64.89'unun, keçi ve oğlak satışının %100'ünün, kırkım işleminin %64.36'sinin erkeklere, yemleme faaliyetinin %66.09 oranında kadınlara ait olduğu belirlenmiştir (Yılmaz vd., 2014). Burdur ilinde yapılan bir çalışmada koyun yetiştiriciliğinde sağım faaliyetini %100 oranında kadınlar tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir (Bilginturan, 2008).

Sonuç

Sonuç olarak işletmelerde toplam işgücü kullanımı 12.80 saat/gün olup bunun %

93.67'sini aile işgücü oluşturmuştur. Aile işgücü kullanımının % 60.80'inin erkeklere ve % 39.20'sinin kadınlara ait olduğu tespit edilmiştir. Aile bireyleri içinde 25-49 yaş grubundaki kişilerin toplam işgücü içinde en büyük paya (%54.31) sahip oldukları saptanmıştır. İşletmelerde erkeklerin daha yoğun olarak çalıştıkları faaliyetlerin; otlatma (%76.94), ürün satışı (%84.90), kırkım ve banyo (%79.76), koyun ve kuzu satışı (%100.00), ilaç verme ve aşı yapma (%65.08) olduğu saptanmıştır. Kadınların daha yoğun çalıştıkları faaliyetlerin; yemleme (%67.68), sağım (%100.00), süt ürünleri yapımı (%100.00), ağıl temizliği (%56.76) ve kuzulama (%51.66) olduğu tespit edilmiştir. Araştırma alanından elde edilen verilere göre koyun yetiştiriciliğinde bulunan aile bireylerinden hem kadınların hem erkeklerin koyunculuk faaliyetlerine katıldığı belirlenmiştir. Bu nedenle tarımsal araştırma ve geliştirme çalışmalarında kadın işgücünün de dikkate alınması gerekmektedir.

Teşekkür

Bu çalışma Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 5075-YL1-17 nolu proje ile desteklenen yüksek lisans tezinden üretilmiş olup, yazarlar maddi desteklerinden dolayı teşekkürlerini sunarlar.

Kaynaklar

- Bilginturan, S. 2008. Burdur İli Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiriciler Birliği Üyesi İşletmelerin Yapısal Özellikleri ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 50 sayfa, Isparta.
- Budak, D.B., Darcan, N., Kantar, M. 2005. Women Farmers and Extension Services in Small Ruminant Production in Mountain Areas of Turkey. J. Ar. Env. 3: 507-515.
- FAO, 2018. Food and Agriculture Organization of the United Nations. <http://www.fao.org>. (Erişim tarihi: 07.04.2018)
- Handayani, S., Ralph, W., Brown, B., Nolan, M.F. 1993. Small Ruminant

- Collabourative Research Support Program, Technical Report Series, Columbia, Missouri, U.S.A: Department of Rural Sociology University of Missouri.
- Kaymakçı, M. 2006. İleri Koyun Yetiştiriciliği. İzmir İli Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiricileri Birliği Yayınların No. 1, 336s, Bornova-İzmir.
- Nix, J., 1988. The Economics of Sheep Production, British Veterinary Journal, Vol,144, No: 5, p,246.
- A. DALGIÇ, V. DEMİRCAN
TUİK, 2018. Türkiye İstatistik Kurumu. www.tuik.gov.tr. (Erişim tarihi: 07.04.2018).
- Yıldırım, İ., Şahin, A. 2006. A Comparison of Profitability Between Culture and Native-breed Dairy Farms (Case Study of Eastern Part of Turkey), International Journal of Dairy Sciences 2(2): 136-145.
- Yılmaz, H., Demircan, V., Gul, M., Ormeci Kart, M.C. 2014. Gender Analysis of Family Labour Use in Traditional Hair Goat Husbandry. The Journal of Animal & Plant Sciences, 24(6): 1898-1903.